

BOŽIČNA

PRILOGA

|| * || 1910 || * ||

|| * || 1910 || * ||

Na sveto noč.

K polnočnicam ljudje hitijo:
Rodil se je Gospod nebes;
zvonovi čuj, krasno zvonijo,
svetu naznanjajo čudes.

Srce sleherno mir objema,
obdaja čut ga blagodet;
približal čas se je rešenja,
ki čakal nanj rod dolgo let...

Oj z mano, z mano vrsta cela,
to sveto noč tja v božji hram,
pred jaslicami na kolena
padimo in molimo tam:

Na betlehemiški ko planjavi
nekoč se razsvetilo je,
se Bogu slava na višavi
in mir ljudem, glasilo je,

naj zadoni to petje znova,
ki rodu našemu veljaj,
in mukotrpnemu tlačanu
svobode zvezda zasijaj!

En sam pogled na nas klečeče,
en sam migljaj, rodov Gospod,
in dvigne se iz spon tlačanstva,
svoboden, čil, slovenski rod!

Starogorski.

Sveta božična noč.

(Spisal Ivan Kavauski).

Nebo je bilo prepreženo z oblaki in mrzel sever pihal je čez okolico ter se igral z majhnimi snežinkami, ki so padale polagoma na zemljo. Noč je razgrinjala svoja krila čez mesto, in mestni hlapci vžigali so luči po ulicah. Nebroj luči je razsvetljevalo hiše. Staro in mlado bilo je v toplih hišah in se razveseljevalo okrog okrašenih božičnih drevesec in božičnih jaslic. Vse se je veselilo svete božične noči, in iz tisočerih src kipela je molitev proti nebu: „Čast Bogu na višavah in mir ljudem na vesoljni zemlji!“

Ali je bilo res vse veselo?

Ne. Neusmiljena žena, žalost, ni imela niti nočoj počitka. Poglejmo v Dravsko ulico števil. 27 v podstrešno sobico. Že oprava je pričala, da morajo biti prebivalci ubogi, in da je tukaj nastanjena beda in žalost. V majhno pečko polagala je deklica drva, katera je kupila za zadnje vinarje. Bila je lepa devojka, in solze v obeh delah so jo še bolj dražestno. V majhni postelji ležal je fantič, star kakšni štiri leta, in na obrazu se mu je videlo, da ga tlači bolezen.

„Milica, ali pridejo kmalu mama?“ vpraša z rahlim glasom sestro.

„Če boš priden, Franček, kmalu;“ mu ta odgovori, nasloni se na posteljo in zaihti.

„Kaj ne, da prinesejo okinčano smreko, jaslice in tudi darilo?! Tudi štrukle nam spečejo, kaj ne?“

„Da, da!“ mu odgovori Milica in neštevilno solz udere se jej po lepem licu. „Revček ne boš jih videl nikdar.“

„Oh kako je bilo lani in kako pa je sedaj!“ vzdihne deklica in se zamisli v prijetne prejšnje čase.

V sosednjem mestu v Gosposki ulici imeli so njeni stariši trgovino v lastni hiši, ki je dobro uspevala. Pa ker je bila trgovina narodna, začeli so delati nemški in nemškutarski trgovci konkurenco ter s tem prizadjali narodni obitelji mnogo škode. Pa to bi ne bilo veliko, ko bi se oče ne zapletel v veliko pravdo, ki se je vlekla že več let. Edini, ki je svaril očeta pred pravdo, bil je Ferdinand Potočnik, sin narodnega trgovca z manufakturnim blagom. Ferdinand in Milica sta se kaj rada videla, in po mestu se je govorilo, da bosta kmalu najbolj krasen par, kar kdo pomni. Ni čuda, da so se za Milico ozirale marsikateri oči, pa ona se za to ni zmenila.

Bilo je nekega lepega jutra. Milica je imela ravno neke opravke v pisarni, ko nekdo potrka. „Notri,“ reče s prijetno donečim glasom.

Vstopi Ferdinand. Bil je videti pobit, a vendar veselo reče: „Bog te živi, Milica!“

„In tudi tebe, Ferdinand! Držiš pa se ravno tako, kakor bi sam jesih pil in snedel kisle kumare;“ se pošali dekle.

„Milica, to je vse zaradi tebe. Par dni še, in imel bom „sabljico prepasano in puškico nabasano“ ter bom šel nad Turke ž njo.“

„Beži, beži! Misliš da ti bom verjela?!“

„Poglej!“ reče Ferdinand ter jej da listek v roke. Milica ostrmi. Na listku je bilo pisano, da mora biti v dveh dneh v Trstu.

„Ali mi ostaneš zvesta, Milica?“

„Do groba; in ti meni?“

„Tudi! — To prisegam.“

Drugi dan spremljala je Milica Ferdinanda na kolodvor, in marsikatero oko ju je zavidljivo gledalo. Na prsih imel je Ferdinand lep sopek iz rož in rožmarina, ki mu ga je Milica pripela v slovo. Na kolodvoru stisnila sta si roke, in iz prsi izvil se jima je vzdih: „Znabiti se vidiva zadnjikrat.“

Vlak prihiti in se ustavi. „Z Bogom!“ reče Ferdinand.

„Z Bogom!“ mu odgovori Milica.

Minevali so dnevi. Milica je dobivala redno pisma iz bojišča. Pisal jej je vedno Ferdinand, kako mu je šlo in da so mu sovražne krogle zmiraj prizanesle. Bil je povzdignjen za nadporočnika. Milica mu je redno odgovarjala. Pa naenkrat so pisma zaostala in s strahom je pričakovala Milica žalostne vesti.

Minil je cel mesec. Miličin oče je dobil pismo, da bo v glavnem mestu sklepčna obravnava. Z velikim strahom se je odpeljal. Zvečer po obravnavi sta ga čakali Milica in mati, pa z vlakom, s katerim je menil priti, ga ni bilo, in tudi z drugim ne. Drugo jutro pride pismo na Milico. Bilo je iz Bosne. Zapečateno je bilo s črnim pečatom. Milica ga s strahom odpre in hitro preleti z očmi vrstice. Prebledi; pismo jej pade iz rok. V pismu je stalo zapisano:

„Predraga prijateljica!

V kratkih besedah, zaradi pomanjkanja časa Vam naznanim žalostno vest, da je zadela krogla Ferdinanda pri naskoku na Travnik. Zgrudil se je ravno poleg mene na tla. Ali je obležal nezavesten ali mrtev, ne znam. Izrekam sožalje!
Izdravljam Vas in domače!

Ivan P. . . ., kadet.“

Ko se Milica vzdirami, ni vedela, ali se jej je sanjalo, ali je bila resnica. Sebe, ko je še enkrat prebrala pismo, vedela je, da hiso bile sanje. Nasloni se na mizico in joka kakor mali otrok. Ko se nekoliko izjoka, gre v pisarno. Pri mizi je sedela mati in ihtela. Milica zatre žalost in se dela, kakor bi se nič ne zgodilo. Skoči k materi in vpraša za vzrok žalosti. Ta jej da pismo. V njem je bilo zapisano:

„Draga žena in otroka!

Izgubljeni smo. Pravdo sem izgubil in konkurz je neizogiben. Ne kolnuite me, temveč molite za mene!

Nesrečni mož, oziroma oče.“

Vsak si lahko misli, da je tudi ta drugi udarec hudo zadel Milico, pa vendar je še tolažila mater. Pa kjer gre dvakrat, pride tudi v tretjič, pravi pregovor. In ta se je tukaj uresničil. Nekdo potrka na vrata. Milica in mati si obrišeta solze in rahel glas: „no-

ter!“ se sliši. V pisarno vstopi poštni pot in prinese brzojav. Pokloni se in zopet odide. Bilo je zapisano: „Danes zjutraj ob 7. uri se je trgovec Franc B. . . ustrelil. Revežu se je zmešalo vsled izgubljene pravde. Truplo leži v mrtvašnici.“

Ko mati sliši te besede, pade raz stol na tla, Milica pa bolešno zakriči. Uslužbeni, ki so slišali ta klic, prihite in spravijo ženo v posteljo.

Ze drugi dan je bila trgovina zapečatená in čez mesec dni s hišo vred prodana. Materi je ostala le majhna svota denarja. Preselila se je v sosednje mesto in vzela v najem eno podstrešno sobo. Mater je ta udarec tako zadel, da je nevarno zbolela. Hčerka jej je skrbno stregla. Približeval se je sveti večer, a mati ga ni čakala, umrla je dva dni prej. Kdo more popisati žalost hčerke ob tem udarcu. Pa močno srce vse prenese. Edina tolažba bil jej je 4letni bratec Franček. Pa tudi ta je bil bolan. Njemu se je vedno dozdevalo, da se mati še povrne. Zadnje denarje je izdala za pogreb, zdravila za Frančka in drva, da bi na sam sveti večer ne zmrzovala. In kaj pa sedaj?

„Milica!“ reče Franček s slabim glasom.

Deklica se predrami. „Kaj je Franček?“ reče bolešno.

„Lačen sem.“

„Le potrpi!“ reče Milica in si misli, kako bi mogla kupiti kaj hrane, kajti tudi ona razen skorjice kruha ni zavžila ničesar ta dan. Imela je dragoceno zlato uro, spomin na očeta. Na to se spomni. Pa da bi prodala zadnji spomin, zdelo se jej je strašno. Slišala je o nekem trgovcu, ki je rad pomagal siromakom v sili. Temu je sklenila zastaviti to uro, in če se jej posreči dobiti kje kako službo, jo takoj reši. „Tih bodi Franček ta čas, jaz sama grem kaj kupit,“ reče, se zavije v plaše in odhiti po ulicah proti omenjeni trgovini. Ljudje so zvedavo gledali za njo in ugibali, zakaj se hodi ta krasotica v tako mrzlem večeru na ulici.

Trgovcu je potežila svojo bol in mu ponudila uro v zastavo. Trgovec jo je motril nekaj časa, potem pa dejal z rahlim glasom: „Le hrani si to uro, jaz ti drugače zaupam. Poznam te, da si poštena gospica, in za potrebo ti posodim to malenkost: Odpre listnico ter jej izroči petdesetak. Po novem letu potrebujem eno prodajalko in takrat si mi dobro došla. Da jej še božično drevesce, jaslice in raznih okraskov ter jej vošči vesel Božič. S solznimi očmi se mu je Milica zahvalila, nakupila potrebnih reči ter odhitela proti domu. Trgovec je bil nekda kot uslužbenec pri njenem očetu, kateri mu je mnogo dobrega storil. Pa tega blagi mož ni hotel razodeti.

Prišedši domov, skuhalo je Milica kave, katero je Franček veselo zavžil. Na njegovo veliko veselje postavila je božično drevo in jaslice.

„Kje pa so mati, bi se oni tudi veselili?“ vpraša Franček.

„Oni so daleč, daleč. Če boš priden, prideš enkrat k njim.“

Sem od cerkve se zasliši srebrn glas zvonov, Milica poklekne in vroča molitev kipi iz njenega sr-